

חוקת ישראל – הדרך היחידה קדימה

"אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתיקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ-1 באוקטובר 1948 - תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת-העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקרא בשם ישראל." – מגילת העצמאות

"חוקה חדשה תכבול את ידי המחוקק." – דוד בן גוריון

כך כתבו מייסדי מדינת ישראל, וכך נימק ראש הממשלה הראשון את התנגדותו לפעול לפי מה שכתבו. כפי שידוע, האספה המכוננת, כאשר לא הצליחה להוציא חוקה, הפכה את עצמה לכנסת הראשון, ועד היום, אין למדינת ישראל חוקה. יש סדרה של חוקים בסיסיים, שלפעמים מקבלים יחס המתקרב לזה של חוקה, אבל חוקה אין.

היו בעבר נסיונות לכתוב חוקה עבור מדינת ישראל, אך כולם נכשלו. והסיבה לכך, לדעתי, היא אי הבנה כמעט מוחלטת במהות של חוקה.

בארצות הברית, החוקה נקראת Constitution, מהמילה constitute (להוות). כלומר איך וממה הממשלה מורכבת. חוקה אמורה להיות הגדרת הממשלה. היא לא אמורה להיות אוסף של רעיונות ושאיפות נעלות. אפילו בארצות הברית, עשרת התיקונים הראשונים לחוקה, הנקראים מגילת הזכויות, לא נכללו בחוקה המקורית.

חוקה אינה כלי נשק שבאמצעותה צד אחד במדינה יכולה לכפות את עמדתו על צד שני.

כל נסיון בישראל לכתוב חוקה נתקל בסיבוכים חסרי פתרון בגלל הטעות ההיא. אין מספיק אחידות בישראל לכתוב חוקה רעיונית שתהיה מקובלת על אפילו רוב האוכלוסיה. אבל אם נפריד את השאלה של רעיונות ודעות מהגדרת הממשלה עצמה, אם נתמקד בהגדרת הממשלה ותו לא, ייתכן שכן נוכל לכתוב חוקה שתתן יציבות ומשילות למדינה שלנו. כל שאר הוויכוחים יכולים להמשיך, רק על רקע מדינה יציבה.

יש לא מעט מדינות עם חוקה, אבל יש אחת שמצטיינת ביציבותה, במגבלותיה ובשיקוליה, ויתר על כל זה, באריכת ימיה. הרי זאת חוקת ארצות הברית.

מדוע חוקת ארצות הברית נמשכת כל כך הרבה שנים? לדעתי, הסיבה לכך אינה הפילוג בין שלוש רשויות ומגבלות ובלמים ביניהם, אם כי זה דבר ראוי ורצוי, ואפילו נחוץ. הסיבה העקרית היא שמייסדי ארצות הברית פחדו מכחה של הממשלה ורצו להגביל אותה ככל שאפשר. לתת לממשלה רק הכוחות הנחוצות. אמנם כחלוף השנים, הממשלה שלהם אט-אט פרצה את גבולות כוונות המייסדים, לרוב מפני שהחוקה שלהם היתה בנויה ומתאימה לאוכלוסיה קטנה יותר, וככל שהאוכלוסיה הלכה וגדלה, הייצוג של האזרחים הלך ונצטמצם. וכשיותר מידי אנשים מיוצגים על ידי נציג אחד או שנים, רק קולות העשירים והמקורבים נשמעים. כיום, יש בארצות הברית בערך 763,000 אזרחים לכל נציג (אם נקח גם חברי בית הנציגים וגם סנטורים).

החוקה שאציע לכם פה בנויה על שלד החוקה האמריקאי, אך עם התאמות להבדלים הרבים שבינם לבין מדינת ישראל, וגם עם תיקונים שיתנו לנו אפשרות למנוע כשלונות שנפלו לאמריקאים. אני אסביר את כל החוקה, חלק-חלק, וסעיף-סעיף.

הכי חשוב – לפחות כעת – הוא החלק האחרונה שלה: החוקה הזאת תאושר על ידי הסכמה של רוב כל האזרחים בעלי זכות בחירה הגרים בארץ, או על ידי הצבעת רוב חברי הכנסת. על מנת להגיע לאשרור זה, עלינו כולנו, גם אני, גם כולכם, לשתף את החוקה עם כל מכרינו ולשכנע אותם לתמוך בה. השיטה הפוליטית בישראל היא בושה ממש, ואין בכלל נציגות אישית. חברי כנסת מחוייבים רק לוועד המרכזי של מפלגתם, ולא לנו, האזרחים. חייבת להיות דרך קדימה, והנה היא.

חוקת מדינת ישראל

הקדמת החוקה

הקדמת חוקה היא הכרזת נימוקים וכוונות. האם יש לכולנו בישראל כוונות זהות? לדעתי, חייבים למצוא אותם ולהתחייב להם. בחוקה, ההקדמה היא ככה:

ארץ ישראל היא מולדתנו ומורשתנו של העם היהודי. מדינת ישראל היא הישות הריבונית של העם היהודי בארצו. ממשלת מדינת ישראל קיימת על מנת לשרת את אזרחי המדינה, גם היהודים שבה וגם בני עמים אחרים אשר קיבלו על עצמם לקשור את גורלם לגורל העם היהודי. כל כחה של ממשלת מדינת ישראל נובע רק מכחם של אזרחי המדינה. לשם כך, ועל מנת לספק לאזרחי המדינה משילות נאותה, הגדרנו את צורת ממשלת ישראל, על כל כוחותיה ועל כל מגבלותיה, כדלקמן:

יש כאלו שיגידו שזאת יותר מידי יהודי. יש אחרים שיתלוננו שלא מוזכר בה שם ה', אשר נתן לנו את ארץ ישראל. אך ברור שמה שכתוב פה היא האמת הפשוטה. ארץ ישראל אכן היא מולדתנו ומורשתנו. ואכן הסיבה היחידה שנוסדה המדינה היתה לבטא את ריבונותנו פה.

אך חשוב לציין שתפקידת הממשלה הוא לשרת, ולא למשול. ושהסיבה היחידה שלממשלה יש כח לכפות עלינו או לעשות פעולה כלשהי, היא שהסכמנו לכך. מדובר על החוזה החברתי.

על אף שבעלי הבית של ארץ ישראל הם העם היהודי, בעלי הבית של מדינת ישראל חייבים להיות האזרחים, גם אלו שאינם יהודים. עלינו להחליט מי יכול להיות אזרח, אבל ברגע שבן אדם הופך לאזרח, הוא הופך להיות חלק מבעלי הבית של המדינה.

פרק א' – בעלי משימות בממשלה

לאחר שהגדרנו עבור מי הממשלה, צריכים גם להגדיר מי יתפקד בה.

1. ממשלת ישראל תהיה מורכבת מנבחרים ומנויים.
2. נבחרים הממשלה יהיו ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה, נציגים, וצירים.
3. הגופים הביצועיים הם המשרדים והמוסדות למיניהן ברשות המבצעת, וראשי הגופים הביצועיים הם השרים והמנהלים של מוסדות אלו.
4. מנויי הממשלה יהיו שופטי בית המשפט העליון, וראשי הגופים הביצועיים.

פשוט להדגיש שנבחרים הם נבחרים ישירים של הציבור, ושמוניים הם מנויים (ומאושרים, כפי שנראה) על ידי הנבחרים הישירים של הציבור. מוסדות ממשלתיים יכללו מה שהיום נקראים מוסדות, מנהלים, מכונים, וארגונים כמו בנק ישראל.

5. לא ייבחר נציג שטרם מלאו לו עשרים וחמש שנה.
6. לא ייבחר ציר שטרם מלאו לו שלושים שנה.
7. לא ייבחר נשיא או סגן נשיא שטרם מלאו לו ארבעים שנה.
8. לא ימונה ראש גוף ביצועי שטרם מלאו לו שלושים שנה.
9. לא ימונה שופט לבית המשפט העליון שטרם מלאו לו ארבעים שנה.
10. בחירות לאומיות תתקיימו כל שנה זוגית ביום השלישי הראשון לחודש כסלו, והנבחרים ישבעו ויחליפו את קודמיהם ביום הראשון לחודש טבת הבא לאחריו.
11. כל בעל תפקיד בממשלה, קודם התחלתו במשרה, ישבע נאמנות למדינת ישראל כפי שהוגדר בחוקה הזאת ומחויבות לפעול על פי החוקה.
12. בעל תפקיד בממשלה לא יהיה בעל כל תפקיד אחרת בממשלה באותו זמן.

כאן, אנחנו מפרידים באופן מוחלט בין שלוש הרשויות. זה חשוב מאוד, כי כל רשות אמור לכבול במידה את ידי האחרים. אין ולא יכול להיות קבוצה בממשלה ללא מגבלות וללא מחויבות לציבור.

13. בתהליכים משפטיים, בעל תפקיד בממשלה יהיה רשאי להיעזר בייצוג המשפטי לפי בחירתו.

פרק ב' – הרשות המחוקקת

לפני שנתחיל לתאר את הפרטים של הרשות המחוקקת, כדאי לעצור ולציין מה הן הכוונות.

ברפובליקה, המחוקקים קובעים את החוק. אי אפשר להדגיש יותר מדי כמה כח יש בזה. רק המחוקקים קובעים את החוק. רשות המבצעת אינה יכולה לקבוע חוקים, אלא לבצע אותם. רשות השופטת אינה יכולה לקבוע חוקים, אלא להכריע דברים לפי החוקים, ולפי החוקה. כח עצום יש למחוקקים. ולכן, אנחנו חייבים, במילים של דוד בן-גוריון, לכבול את ידיהם כמה שיותר, אך להשאיר להם דרך לפעול.

בסוף ההארות, אתאר את כל הבלמים וכל האיזונים בין הרשויות. פה רק אציין שפילוג המחוקקים לשני בתי יקשה על המחוקקים לחוקק חוקים באופן שרירותי.

בארצות הברית, יש להם שני בתי מחוקקים, אך ההבדל ביניהם שונה מההבדל בין שני בתי המחוקקים בחוקה הזאת. ארצות הברית התחילה כבריית-עם בין מדינות שונות עם אוכלוסיות שונות בעלות תרבויות שונות ועיקרים שונים. לכל מדינה היה ראש הממשלה שלה, שנקרא מושל, ולכל מדינה היתה ממשלה משל עצמה. הממשלה הפדרלית נוסד על מנת לסדר עניינים בין-מדינתיים ולהציג את ברית המדינות לעמים אחרים. ולכן, קבעו שני בתי מחוקקים: האחד שייצג את המדינות עצמם (הסנט), ואחד שייצג את אזרחי המדינות (בית הנציגים).

אנחנו במצב שונה לגמרי. אמנם יש תועלת בשני בתי מחוקקים, אך אנחנו מדינה אחת. ההפרדה שמוצעת בחוקה הזאת היא איפוא בין נציגים שייצגו רק אזרחים באיזורים מסויימים לבין נציגים שייצגו את כלל האוכלוסיה. שני הסוגים של נציג יגשמו שני גישות שונות. האחת, ליצור מצב שנציגים מסויימים יהיו נציגים של אוכלוסיות קטנות יותר מכלל האזרחים הבוחרים. והשנייה, ליצור כעין שוק רעיונות.

חברי בית הצירים יבחרו מארבעים איזורים שונים במדינה, ויהיו מחוייבים לטובת האוכלוסיה הספציפית של כל אחד ואחד מהם. חברי בית הנציגים יבחרו על ידי כלל ציבור הבוחרים, וכל אחד מהם יהווה כעין מפלגה של חבר אחד.

בשמיעה ראשונה, יכול להיות שזה יפתיע. הרי קבענו אחוז חסימה דווקא למנוע תופעת מפלגות קטנות בכנסת. אך תזכרו שזה היה נחוץ (אם היה נחוץ) רק בגלל השיטה הפרליאמנטרית. כאשר יש צורך להרכיב ממשלה על מנת לתפקד, מפלגות קטנות מקשות על ההרכבה, ומקבלות משקל גדול יותר ממה שמוצדק לפי הקולות שקיבלו.

בשיטה החדשה, ראש הממשלה יכול להתחיל לתפקד בלי הרכבת קואליציה. אם כן, חברי בית הנציגים יוכלו לעשות "קואליציות רעיוניות" בכל נושא אחר. אפשר לראות את זה על ידי דוגמה של "בית נציגים" עם עשרה חברים: אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, שרה, רבקה, רחל, לאה, ומרים. הנה מספר שאלות והעמדות שלהם:

מרים	לאה	רחל	רבקה	שרה	משה	יוסף	יעקב	יצחק	אברהם	
*	*		*			*	*		*	רכבת מהירה ירושלים-חיפה
	*	*		*	*		*		*	גוש יישובים חדש בצפון הנגב
*		*			*			*		שינוי שיטת מיסוי ל"מס הגון"
*			*			*				אי מלאכותי על חוף תל אביב
	*			*	*		*	*		תעלה מים המלח עד לים סוף
*		*		*			*		*	אמנת שלום עם איראן

בהצבעה, רכבת מהירה ירושלים ינצח עם 6 קולות. כנ"ל עם גוש יישובים בנגב. שינוי שיטת המיסוי ואי מלאכותי ייכשלו, 6-4, 7-3. והתעלה והאמנה יעלו בתיקו. היום, בשיטת המפלגות, אין כזאת גמישות. משמעת קוליציונית, ויותר מזה, משמעת מפלגתית, ימנוע אותה. יעקב, בדוגמה, יצביע פעם עם אברהם ופעם נגדו. כל מי שייבחר לבית הנציגים ייבחר על פי העמדות שלו. הציבור הישראלי לא נופלת בקלות ל-8-10 קבוצות רעיוניות, אז למה שנציגיהם יהיו מוגבלים לקבוצת רעיונית אחת?

לשם איור חד יותר, מי שתומך בחלקים של מצע עוצמה יהודית וחלקים של מצע מרצ, לדוגמה, ויש כאלו, חייבים היום להתפשר באופן חמור. הסיכוי הגבוה יותר למצוא נציג שישקף את רוב גדול של עמדותיו של הבוחר הוא דבר רצוי ביותר. דמקרטי ביותר.

1. כח החקיקה יהיה בידי הכנסת, אשר תורכב מבית הנציגים ובית הצירים.

2. בית הנציגים:

- א. בבית הנציגים ישבו מאה נציגים, אשר ייבחרו כל שנתיים לתקופה של שנתיים על פי הצבעה כללית של כלל האזרחים. מאה הנציגים אשר יקבלו את מספר הקולות הגבוה יכהנו כנציגים. במקרה שיפול תיקו במספר המאה, כל מועמד שקיבל את מספר הקולות הזה יכהן, גם אם כתוצאה מכך יהיו יותר ממאה נציגים.
- ב. לכל נציג יהיה קול אחד שווה בבית הנציגים.
- ג. הנציגים יבחרו מבין עצמם בעלי משימות להם הם זקוקים, וביניהם דובר בית הנציגים.
- ד. מת או הודח או התפטר נציג כך שמספר הנציגים ירד ממאה, המועמד שקיבל מספר הקולות הגבוה הבא בבחירות האחרונות יחליף אותו, ואם יהיו יותר ממועמד אחד שקיבל את מספר הקולות הזה, כולם יכהנו, גם אם כתוצאה מכך יהיו יותר ממאה נציגים. ואם לא נשארים מועמדים, הכסא יישאר רק עד לבחירות הבאות.
- ה. לבית הנציגים יהיה הכוח הבלעדי של האשמת בעל תפקיד ברשות המבצעת או ברשות השופטת.
- ו. בית הנציגים יכול לפעול בנוכחות פיזית או וירטואלית של לפחות חצי ממספר הנציגים. מותר אם זאת לבית הנציגים לדון בנושא גם ללא מניין זה, ואלו יכולים לדרוש את נוכחות האחרים להצבעה ולהעניש את מי שלא יופיע.
- ז. הנציגים ישפטו את עצמם על פי נהלים שיקבעו, ויעניש נציגים שלא יצייתו לנהלים ההם, ורשאים להדיח נציג על פי הצבעת שני שלישי כל הנציגים.
- ח. לא ייבחר איש להיות נציג יותר משש פעמים.

1. בית הצירים:

- א. כל עשר שנים, ועדת שופטים מבית המשפט העליון תחלק את המדינה לארבעים חלקאות שוות במספר האזרחים, ככל שאפשר בלי לחלק שכונות. כל אזרח יוודע לאיזו חלקה הוא שייך, ובמקרה של שינוי מען, יוודע לאיזו חלקה הוא עבר.
- ב. מצביעי כל חלקה יבחרו מתוך עצמם שני צירים, אשר תקופת כהונתם תהיה שש שנים.
- ג. לאחר בחירת כל שמונים צירים בפעם הראשונה, לאחר שנשבעו, הצירים יחולקו לשלוש כתות של עשרים ושבע, עשרים ושבע, ועשרים ושש. שני הצירים מאותה החלקה לא יהיו באותה הכת. צירי הכת הראשונה יכהנו רק שנתיים וצירי הכת השנייה יכהנו רק ארבע שנים, כך ששליש מכל הצירים ייבחרו כל שנתיים.
- ד. לכל ציר יהיה קול אחד שווה בבית הצירים.
- ה. מת או הודח או התפטר ציר, החלקה ממנה הוא נבחר תערוך הצבעה מיוחדת על מנת לבחור את מחליפו.
- ו. סגן ראש הממשלה יכהן כנשיא בית הצירים, ולא יהיה לו קול כי אם במקרה של תיקו.
- ז. הצירים יבחרו מבין עצמם בעלי משימות להם הם זקוקים, וביניהם נשיא מחליף לעתים שסגן ראש הממשלה לא יהיה נוכח במושב בית הצירים.
- ח. לבית הצירים יהיה הכוח הבלעדי לשפוט בעלי תפקיד ברשות המבצעת או ברשות השופטת אשר הואשמו על ידי בית הנציגים, ואם ראש הממשלה יעבור משפט כזה, השופט הראשי של בית המשפט העליון ינהל את התהליכים.
- ט. בעל תפקיד מואשם אשר יורשע על ידי בית הצירים, בית הצירים מוסמך להסירו ממשרתו ו/או למנוע ממנו הזכות להיבחר לתפקיד כלשהו בממשלה, לזמן מוגבל או לצמיתות.

- י. בית הצירים יכול לפעול בנוכחות פיזית או וירטואלית של לפחות חצי מספר הצירים. מותר אם זאת לבית הצירים לדון בנושא גם ללא מניין זה, ואלו יכולים לדרוש את נכחות האחרים להצבעה ולהעניש את מי שלא יופיע.
- יא. לבית הצירים תהיה סמכות להזמין כל מנוי ראש הממשלה להופיע בפניהם לענות על שאלות גם טרם אשרורו וגם לאחר אשרורו.
- יב. הצירים ישפטו את עצמם על פי נהלים שיקבעו, ויעניש צירים שלא יצייתו לנהלים ההם, ורשאים להדיח ציר על פי הצבעה של שני שלישי כל הצירים.
- יג. לא ייבחר איש להיות ציר יותר מפעמים.

2. אופן החקיקה:

- א. הצעת חוק תדרוש הצבעת אישור על ידי גם בית הנציגים וגם בית הצירים.
 - ב. רק בית הנציגים יכול להציע חוק הכולל גביית כספים מהציבור, הן על ידי מיסוי, הן על ידי העלה באספקת הכספים, הן במכסים, הן בכל צורה אחרת. מותר, אם זאת, לבית הצירים להוסיף תיקונים להצעת החוק שהוצע על ידי הבית השני כמו בכל הצעת חוק אחרת.
 - ג. נציג או ציר שקיבל בתקופתו כבעל תפקיד בממשלה תשלום או מתת כלשהו מגורם שעלול להרוויח או להפסיד מהצעת החוק, אסור לא להצביע או בעד או נגד החוק, ואם ימצא לאחר מכן שהיה אסור לו להצביע והצביע בכל זאת, הקול שלו בהצבעה יימחק למפרע, גם אם על ידי כך יבוטל או יעבור החוק.
- בין הבעיות החמורות בממשלות בכל העולם היא שוחד. שוחד אינו רק תופעה של העברת כסף עבור החלטה או פעולה מסויימת. היא גם קבלת טובות ומתנות. לפעמים, חברה יטיס איש ממשלה למקום נחמד עבור פגישה, ואם הוא יהנה מהנסיעה, זה נחשב כעין "תופעת לוואי". שיטת ממשלה נקייה חייבת למנוע את התופעה הזאת ככל האפשר, גם במחיר של הגזמה.
- ד. כל הצעת חוק שזכתה בהצבעת אישור של שני בתי הכנסת תועבר לראש הממשלה לחתימה. אם יחתום, הרי זה חוק.
 - ה. לא הסכים ראש הממשלה לחתום, יחזיר את הצעת החוק לבית ממנו הוצעה בראשונה עם נימוקיו מדוע לא חתם. אי ההסכמה והנימוקים יירשמו בפרוטוקול של הבית המציע. אם יחליט חברי הבית המציע לאשר שוב את הצעת החוק בהצבעה של שני שלישי, הצעת החוק תועבר לבית השני יחד עם נימוקי סירוב ראש הממשלה לחתום. אם הבית השני גם מאשר את הצעת החוק בהצבעה של שני שלישי, הרי זה חוק.
 - ו. לא החזיר ולא חתם ראש הממשלה תוך עשרה ימים מקבלתו את הצעת החוק (לא כולל שבתות וחגי ישראל) הרי זה חוק, אלא אם כן היה נמנע מלהחזירה על ידי סגירת מושב בתי הכנסת.
 - ז. כל הצעת חוק תכלול רק נושא אחד ולכל הפחות שלושת החלקים אלו:
 - (1) הקדמה, המנמק את הצעת החוק ואת מטרותיה, עם הסבר מדוע לא היתה מועברת בעבר ומדוע יש צורך לה עכשיו. הקדמה זו תיחשב חלק בלתי נפרד מהחוק ובתי המשפט יקחו אותה בחשבון בהחלטותיהם.
 - (2) תוכן החוק.
 - (3) הערכה, שתוכן בעזרת נציג האוצר, מהי העלות הצפויה של החוק ומאין יבואו הכספים.
 - ח. לא תעבור הצעת חוק להצבעה אלא לאחר שהנוסח הסופי שלה פורסם ברבים שלושים יום. פרסום זה ייעשה בכל דרך האפשרית על מנת שכל הציבור יהיה מודע לתוכן הצעת החוק. דרך קישור לכל ציר ונציג תפורסם גם כן על מנת לאפשר גילוי רצון העם לפני ההצבעה.
- תוקף לחוקים מוצדק. "דור הולך ודור בא". גם במקרה של חוקים ברורים, כגון חוקים נגד נזקי גוף או גניבה, לשון החוק עשויה להשתנו בהתאם לתקופה, וחידושם כל עשרים וחמש שנים הוא סביר. לגבי חוקים שקשורים ללקיחת כספים מהעם, או הוצאת כספי העם, כבוד הגון לעם עצמו דורש לשקול מחדש חוקים כאלה בתדירות גבוהה יותר, ולעולם לא לתת להם להיות מובנים מאליהם.

ט. בכל הצבעה בכנסת, יירשם מי הצביעה בעד ונגד ומי נמנע מלהצביע ומי נעדר בפרוטוקול של הבית בו התקיימה ההצבעה אלא אם כן יחליט הבית שהוא שתוכן הדברים דורש סודיות. פרוטוקולים של בתי הכנסת יהיו חשופים לציבור.

י. לא יוצע חוק למפרע.

יא. לא יוצע חוק המכוונת אל בן אדם מסויים או אל קבוצה מסויימת.

יב. חוק שסותר אחד מפרטי החוקה הזאת יהיה מבוטל מאליו.

3. כוחות:

א. הכנסת תהיה מוסמך:

- (1) לעודד ולסייע לעליית יהודים.
- (2) לתת ביטוי לאופי היהודי של המדינה.
- (3) לקבוע את כללי התאזרחות.
- (4) לגייס צבא ולתמוך בו.
- (5) לקבוע כללים לממשלה ולצבא.
- (6) להכריז על מצב מלחמה.
- (7) לדכא התקוממויות ולהדוף פלישות.
- (8) להטיל ולגבות מסים, חובות, מטלות, מכסים ובולים.
- (9) לשלם את החובות ולדאוג להגנת ולרווחה הכללית של מדינת ישראל.
- (10) ללוות כסף על האשראי של מדינת ישראל.
- (11) להטביע כסף, ולווסת את הערך שלו.
- (12) להעניש על זיוף ניירות הערך והמטבע הנוכחי של מדינת ישראל.
- (13) להסדיר את המסחר עם מדינות זרות.
- (14) לקבוע את כללי פשיטת הרגל.
- (15) לתקן את תקן המשקלים והמידות.
- (16) לדאוג לחינוך הילדים.
- (17) לדאוג לתשתית הלאומית.
- (18) לקדם את התקדמות המדע והאמנויות השימושיות על ידי הבטחת זמנים מוגבלים לסופרים וממציאים את זכות בלעדית לכתבים ותגליות שלהם בהתאמה.
- (19) להקים בתי דין נחותים מבית משפט העליון.
- (20) למנוע הפליה בלתי סבירה נגד קבוצות או יחידים.
- (21) לחוקק את כל החוקים שיהיו נחוצים וראויים לביצוע הסמכויות האמורות וכל השאר סמכויות הנתונות על פי חוקה זו לממשלת ישראל, או בכל מחלקה או פקיד שלה.

הרשימה הזאת היא מה שנקרא "סמכויות ממומנות". כלומר, אין לכנסת זכות לפעול מחוצה להן. אם יש עילה לפעול אחרת, הכנסת תצטרך להציע תיקון חוקה שיאשר את הוספת הסמכות. חובה לזכור תמיד שכפי שאמר דוד בין גוריון, "חוקה תכבול את ידי המחוקק", ושהממשלה פועלת רק מכוח הסכמת העם.

ב. לא יימשכו כספים מהאוצר, אלא בעקבות הקצאות שנעשו על פי חוק, ויפורסם מדי פעם, אך לא פחות מפעם בשנה, דין וחשבון רגיל על התקבולים וההוצאות של כל כספי הציבור.

ג. לא תשלם הכנסת כספים עבור התמודדות בבחירות.

כולנו זוכרים את תקופת ארבע הבחירות ברציפות. היו במשבר הזה שני מיני נזקים. האחד היה הנזק למשילות ולאמונת הציבור בממשלתה. והרי היא סיבה עיקרית לאימוץ חוקה למדינת ישראל.

אך הנזק השני היה כספי. לפי מה שדווח לנו, עלות כל סיבוב של בחירות עבר חמש מאות מליון שקלים. כלומר, חצי מליארד.

איך יכול להיות שבחירות במדינה כל כך קטנה יעלו כל כך הרבה? בשנת 1973, הועבר חוק מימון מפלגות, הקובע כי לכל מפלגה בכנסת מגיע – מאוצר המדינה – יחידת מימין אחת לכל חבר כנסת. יחידת מימון משתנה מפעם לפעם, אך בשנת 2015, היא היתה 1.375 מליון שקלים. כלומר, 165 מליון שקלים לעזור למפלגות שכבר יושבות בכנסת להתמודד שוב.

כמובן שחוק כזה עוזר למפלגות בשלטון להישאר בשלטון, ועל חשבון הציבור. לא יכול להיות דבר כזה במדינה שבה האזרחים המה הריבון.

ואכן, שלטון המפלגות עצמו נוגד לכללי ייצוג הציבור, כפי שבארנו לעיל.

ד. לא יהיה גוף ביצועי ולא ראש גוף ביצועי אלא אם כן נקבע על פי חוק. אחריותו ומגבלותיו של כל שר ומשרד ייקבע גם הם על פי חוק.

נדבר על זה עוד בפרק על רשות המבצעת.

ה. לנציגים ולצירים תהיה חסינות ממאסר על פעולות שלדעתם נדרשות לתפקידיהם אלא אם כן מדובר בבגידה או בפשיעה.

ו. ציר או נציג, המכהן בזמן קביעת תפקיד חדשה בממשלה או בזמן העלאת משכורת של צירים או של נציגים, לא ייכנס לתפקיד החדשה ולא יזכה למשכורת הגבוהה עד לאחר תום הקדנציה הנוכחית שלו.

פרק ג' – הרשות המבצעת

1. האחריות לביצוע ולאכיפת החוקים שהועברו על ידי הכנסת תהיה בידי ראש הממשלה ושריו.

לראש הממשלה אחריות חוץ מביצוע חוקים. הוא מהווה פני המדינה כלפי חוץ. הוא ממנה את כל המנויים שבממשלה. אבל כמו שנבחר הממשלה הם משרתי העם, השרים ומשרדיהם והמנהלים ומוסדותיהם הם משרתים של ראש הממשלה. הם הדרך בה הוא מבצע את החוקים.

2. ראש הממשלה יבחר יחד עם סגנו לתקופה של ארבע שנים, על פי הצבעה כללית של כל האזרחים.

3. ראש הממשלה ימנה שרים, שופטים בבית המשפט העליון, שגרירים, ראש המטה הכללי של כוחות הבטחון, ראשי שירותי הבטחון, ומנהלי מוסדות הממשלה, ויחתום על אמנות עם מדינות אחרות, וכל מינוי וכל אמנה יאושר על פי הצבעת שני שלישי הצירים הנוכחים.

4. לראש הממשלה תהיה סמכות להדיח ראש גוף ביצועי או שגריר או ראש המטה הכללי של כוחות הביטחון או ראש שירותי ביטחון, וזאת על ידי הודעה לבית הצירים לפחות עשרה ימים לפני מועד הדחייה (לא כולל שבתות וחגי ישראל).

למשטרה ולצבא ולשירותי הביטחון משותף לכולם יכולתם לתקשר עם אזרחים בניגוד לרצונם. שירותים אלו חייבים להיות כפופים לרצון העם, ולא להיות עצמאיים במובן של יכולת לפעול בניגוד למדיניות הממשלה הנבחרת. הם אינם רשויות ממשל נפרדות, אלא הכלים שבאמצעותם החוק והמדיניות מיושמים.

5. מת או הודח או התפטר סגן ראש הממשלה, ראש הממשלה ימנה סגן ראש הממשלה חדשה, והמינוי יאושר על פי הצבעת שני שלישי הצירים הנוכחים.

6. מת או הודח או התפטר ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה יחליף אותו וימנה סגן ראש הממשלה חדש כדלעיל. חלה ראש הממשלה כך שלא יוכל למלא את תפקידיו, סגן ראש הממשלה יפעל כממלא מקום ראש ממשלה עד שיחלים ראש הממשלה ויכולתו לחזור לתפקידיו תאושר על ידי רופא מומחה, או עד שראש הממשלה אחר יבחר.

7. ראש הממשלה ידווח לכנסת מידי פעם, אך לא פחות מפעם בשנה, על מצב המדינה.

8. לא יבחר איש להיות ראש הממשלה יותר מפעמים.

9. ראש הממשלה רשאי להוציא צווי ביצוע רק בנוגע לעניינים פנימיים של גופים מבצעים וראשיהם. לא יוציא ראש הממשלה צו ביצועי שימנע מגופים מבצעים לאכוף חוקים שהועברו על ידי הכנסת.

אחת הדרכים שבהן נכשלת החוקה האמריקנית היא הנטייה הגוברת של נשיאים להוציא צווים ביצועיים במקום חוקים של הקונגרס. שלושת נשיאי ארה"ב האחרונים היו מהעבריינים הגרועים

ביותר בדבר הזה, ויש שהתייחסו ליכולתו של הנשיא לעבוד ללא הקונגרס כ"נשיאות אימפריאלית". אנחנו חייבים למנוע את זה.

10. גופים ביצועיים לא יקבעו נהלים חיצוניים אשר יחייבו או יאסרו על גורמים מחוץ לממשלה דבר כלשהו אלא אם כן פרטי הנהל נקבעים בחוק.

ארגונים ממשלתיים יכולים לקבוע להם מה המה יעשו או לא יעשו, אבל הם לא יכולים לקבוע מה הציבור יעשה או לא יעשה. המשטרה, לדוגמא, אינה רשאי לכפות על אזרח המדינה דבר אם לא חלה חובה עליו על פי חוק. משרד או מנהל שמעוניין לקבוע אגרה על שרות מסויימת חייב לעשות כן רק בהתאם לחוק המאשר אגרה כזאת.

11. סירוב נשיא או ראש גוף ביצועי לבצע ו/או לאכוף חוק כלשהו שחוקק על ידי הכנסת תהיה עילה להאשמה והרשעה והדחה מתפקידו על ידי הכנסת. סירוב עובד מדינה אשר עובד תחת רשות המבצעת לבצע הוראות חוקיות תהיה עילה לפיטורין.

בעיה חמורה היא התופעה של אכיפה שרירותית. אם חוק אינו נאכף על כל אחד באופן שווה, אי אפשר להגיד שהמדינה מתנהלת לפי חוק. היא מתנהלת לפי רצון האוכף, וחירות אין.

פרק ד' – הרשות השופטת

1. הכוח השיפוטית במדינת ישראל תהיה בידי בית המשפט העליון ובבתי המשפט הנחותים ממנו שייקבעו על פי חוק.
2. בית משפט העליון יהיה בית המשפט האחרון לערעורים, וישפט כל המקרים המתעוררים על פי החוקה הזאת.
3. בתי משפט ידונו בתביעות רק במקרים בהם התובע טוען שנגרם לו נזק.
4. צבא ההגנה לישראל וכל דת מוכרת יהיו רשאים להקים מערכת בתי משפט משל עצמם. למערכות של דתות מוכרות לא יהיה כוח להטיל עונש פיסיית או כספית או מאסר, אך בתביעה שבה שני הצדדים מסכימים מראש לפעול על פי הכרעת בית המשפט הדתי, תוצאות המשפט יהיו תקפות כדין בורות. מערכות משפט של צבא ההגנה לישראל ושל דתות מוכרות לא יהיו כפופות לבתי משפט הנחותים מבית המשפט העליון.
5. שופטי בית המשפט העליון ובתי משפט מחוזיים ימונו על ידי ראש הממשלה, והמינוי יאושר על פי הצבעת שני שלישי הצירים הנוכחים.
6. שופטי בית המשפט העליון ובתי משפט מחוזיים יכהנו עד לגיל שבעים.
7. שופטי בית המשפט העליון יבחרו מבין עצמם שופט ראשי.
8. בית המשפט העליון ובתי המשפט הנחותים ממנו ישפטו לפי חוקה וחוק, ועל פי תקדים, ולא יקחו בחשבון השקפות עולם של השופטים או נסיבות חברתיות.

פרק ה' – תיקונים לחוקה

1. תיקונים לחוקה יוצעו על פי רוב הנציגים ורוב הצירים, או על פי עשרה אחוזים של אזרחים בעלי זכות בחירה. הצעה לתיקון החוקה תופיע בבחירות הלאומיות הראשונות שיתקיימו לאחר שהוצע התיקון, יאושר על פי שני שלישי האזרחים שבחרו.
2. תיקון שאושר יהיה חלק בלתי נפרד מהחוקה.

פרק ו' – אשרור החוקה

החוקה הזאת תאושר על ידי הסכמה של רוב כל האזרחים בעלי זכות בחירה הגרים בארץ, או על ידי הצבעת רוב חברי הכנסת.

בבחירות לכנסת ה-25, היו 6,788,804 בעלי זכות בחירה. כלומר, ברגע שלחוקה הזאת יש תמיכה של 3,394,403 אזרחים, היא תהיה מאושרת, גם בלי הסכמה של הכנסת. או אם יסכימו 61 חברי כנסת לאשר את החוקה, גם אז היא תהיה מאושרת.

בקרב, תוכל להירשם באתר זה כדי להביע את תמיכתך בחוקה החדשה. בינתיים, נא להשאיר פה פרטי התקשרות כדי שנוכל להגיד לך שאפשר להירשם. לא תקבל מיילים ממנו חוץ מהודעה ההיא אלא אם כן תאשר את רצונך לקבל עדכונים, והפרטים שלך לא ישותפו עם אף גורם אחר.

מגילת זכויות

התיקונים הבאים כוללים עניינים שלדעתי יכולים להיות מוסכמים על ידי כולם.

תיקון א' – שוויון בעיני החוק

לכל אחד ואחד יהיה יחס שווה בעיני החוק.

תיקון ב' – חופש הביטוי

לא תגביל הכנסת את חופש הדיבור או את חופש העיתונות או את חופש ההתאגדות מרצון, ולא תגביל את זכות הציבור להתאסף בדרכי שלום, לדרוש מהממשלה תיקון עוולות שנגרמו לו.

היום, העלבת אחר יכול לגרום לקנסות או אפילו למאסר. התיקון הזה כמעט זהה לתיקון הראשון בחוקה האמריקאית, חוץ מחופש הדת. מכיוון שמדינת ישראל היא המדינה שמבטאת את הריבונות של העם היהודי, הכרזת חופש מוחלט בתחום הדת יכולה להיות בעייתית. דבר זה יכול להגן על מסיונרים, לדוגמא, המשתדלים לנצר יהודים.

שאר התיקונים, למעט האחרון, מהווים הגנת היחיד מפני מערכת משפטית ומשטרה.

תיקון ג' – החופש מחיפושים בלתי חוקיים

לא תופר זכותם של בני האדם לביטחון בגופם, בבתיהם, בניירותיהם ובחפציהם האישיים, כנגד חיפוש והחזקה בלתי סבירים; וצווים לחיפוש והחזקה יומצאו רק בעקבות עילה סבירה, יתבססו על שבועה או הצהרה, ויתארו את מיקום החיפוש ואת האנשים או החפצים שיייתפסו.

תיקון ד' – זכויות בפני מערכת המשפט

אדם לא יועמד לדין פעמיים בגין אותה עבירה, ולא יחויב בכל הליך פלילי להעיד כנגד עצמו, ולא יגזלו ממנו חיים, חירות, רכוש, או זכות חוזית, בלא הליך משפטי תקין. רכוש פרטי לא יילקח לשימוש הציבור ללא פיצוי צודק.

תיקון ה' – הביטחון קורפוס

לא תופר זכותו של אסיר לערער על אסירותו בפני שופט ולדעת על מה הוא נאסר ולהשתחרר אם לא הוכח חוקיות אסירתו.

תיקון ו' – הזכות למשפט מהיר

בכל תביעה פלילית, הנאשם יזכה למשפט מהיר ופומבי. לנאשם יימסרו האופי והגורם להאשמות כנגדו; תינתן לו הזכות להתעמת עם עדי התביעה; הוא יוכל לכפות על עדים להעיד במשפטו; ויינתן סיוע משפטי להגנתו.

תיקון ז' – החופש מעונש מוגזם

ערבות לשחרור ממאסר לא תהיה מוגזמת; קנסות לא יוטלו באופן מופרז; ועונשים אכזריים או בלתי רגילים לא יוטלו.

תיקון ח' – שמורת זכויות שלא פורטו

רישום זכויות מסוימות בחוקה לא תפורש כהכחשה או המעטה של זכויות אחרות, אשר שמורות בידי בני האדם.

תיקונים מוצעים

מכאן ואילך, התיקונים המוצעים יכולים להיכנס לתחומים הנתונים למחלוקת.

תיקון – חופש חינוך ילדים

מתוך הכרה בכך שהאחריות הבסיסית לחינוך הילדים מוטלת על ההורים, אין למנוע מההורים להקים בתי ספר פרטיים ולקבוע את תכנית הלימודים שלהם, ובלבד שהלימודים עומדים בסטנדרטים מינימליים שייקבעו

בחוק. בתי ספר המקיימים סטנדרטים אלו יהיו זכאים למימון ממשלתי לתלמיד השווה לתקציב החינוך של הילדים חלקי מספר התלמידים.

תיקון – שופטים מקומיים

כל רשות מקומית תהיה רשאית לבחור שופטים מקומיים בבחירות ישירות כל שנתיים, במועד בחירות לנציגים וצירים. שופטים אלו ישפטו משפטים מקומיים בלבד, ולא תהיה להם סמכות במשפטים פלילים או תביעות אזרחיות הקורים מחוץ לרשות המקומית שלהם.

תיקון – שוטרים מקומיים

כל רשות מקומית תהיה רשאית לבחור מפקד שוטרים במקומם, שיהיה רשאי להעסיק או לפטר שוטרים אחרים תחתיו. בחירות ישירות למפקד משטרה מקומי יתקיימו כל ארבע שנים, בשנים שאין בחירות לראש הממשלה. מפקדי השוטרים המקומיים יהיו אחראים לאכוף את החוק במקרים בהם העבירה מתרחשת בתוך גבולות ההרשות המקומית בלבד, ולא תהיה להם או לשוטריהם סמכות בעבירות המתרחשות מחוץ למקומם, אפילו במקצת.

למשטרה הלאומית תהיה סמכות רק במקרים בהם עבירה מתרחשת ביותר מרשות מקומית אחת, או מחוצה להם, או במקרים בהם יש חשד לעבירה בידי שוטרים מקומיים.

תיקון – חופש מכפייה דתית

לא יחוקק הכנסת חוק אשר יכפה על בן אדם לפעול או להימנע מלפעול על פי כללים של דת כלשהי, אך מותר לה לקבוע כללי התנהגות בממשלה על פי כללי היהדות.

תיקון – מניעת בירוקרטיה קבועה

פקיד בכיר ברשות המבצעת לא יעבוד מעל עשר שנים באותו תחום.